

Departament Spraw
Rodzinnych i Nieletnich

Warszawa, 8.08.2020 r.

DSRiN.III.415.1.2020

Pan
Dariusz Kuszewski
Przewodniczący
Niezależnego Samorządnego Związku
Zawodowego Pracowników
Schronisk dla Nieletnich
i Zakładów Poprawczych

W nawiązaniu do Pana pisma z dnia 15 czerwca 2020 r., kierowanego do Pana Michała Wójcika Sekretarza Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości, dotyczącego propozycji zmian w ustawie z dnia 26 października 1982 r. *o postępowaniu w sprawach nieletnich* (tj. Dz.U. z 2018 r., poz. 966) - dalej „u.p.n.”, uprzejmie informuję.

W kontekście sformułowanych propozycji należy wskazać, że w Ministerstwie Sprawiedliwości dokonano analizy dotychczasowych regulacji prawnych w zakresie postępowania w sprawach nieletnich i przygotowano nowe rozwiązania prawne dostosowane do obowiązujących standardów. W wyniku tych prac powstał projekt ustawy *o nieletnich* – dalej zwany „projektem”.

Mając na uwadze, że projekt ustawy koncentruje się na celach wychowawczych wobec nieletniego, to działania podejmowane na podstawie tych przepisów muszą być poprzedzone ustaleniem, czy nieletni dopuścił się czynu karalnego lub czy wykazuje przejawy demoralizacji, w tym polegające na dopuszczeniu się czynu zabronionego. Konsekwencją tego stanu jest konieczność zapewnienia nieletniemu właściwych standardów, przy jednoczesnym zapewnieniu należytej ochrony prawnej osobom pokrzywdzonym. Przy uwzględnieniu ww. gwarancji, w projekcie rozbudowano niektóre przepisy, dążąc tym samym do wzmocnienia ochrony podstawowych praw i interesów nieletniego, który mógł dopuścić się czynu zabronionego.

Prawo do obrony, w tym prawo do korzystania z pomocy obrońcy przysługuje nieletniemu „od chwili podjęcia pierwszej czynności z jego udziałem”, co znalazło wyraz w art. 36 projektu. W praktyce taką czynnością może być, np. zatrzymanie nieletniego. Dodatkowo projektowany przepis został uzupełniony poprzez wskazanie rygoru, pod jakim nieletniego należy pouczyć o przysługujących mu uprawnieniach. Jednocześnie przepis gwarantuje nieletniemu prawo do korzystania z bezpłatnej pomocy tłumacza i tłumacza języka migowego, jeżeli nie włada w wystarczającym stopniu językiem polskim.

Podstawy do wyznaczenia nieletniemu obrońcy z urzędu określone w art. 32c u.p.n. zostały rozszerzone w projekcie (art. 38 ust. 2 projektu). Podstawy te rozszerzono na sytuacje, w których nieletniego, nie mającego obrońcy z wyboru, umieszczono tytułem środka tymczasowego w rodzinie zastępczej zawodowej, młodzieżowym ośrodku wychowawczym, ośrodku wychowawczo - adaptacyjnym lub zakładzie leczniczym. Ponadto projektodawca wskazuje, że sąd rodzinny wyznaczy nieletniemu obrońcę z urzędu w razie uzasadnionego podejrzenia dopuszczenia się przez niego czynu zabronionego (jako przejawu demoralizacji oraz jako czynu karalnego) wyczerpującego znamiona zbrodni, jak również w wypadku wystąpienia innych okoliczności utrudniających nieletniemu obronę. W świetle projektowanego brzmienia art. 38 ust. 3 ustawy, nieletni lub jego rodzice albo opiekun mogą złożyć wniosek o wyznaczenie obrońcy z urzędu, który sąd rodzinny uwzględni, jeżeli udział obrońcy w sprawie uzna za potrzebny i jednocześnie spełniona zostanie przesłanka przewidziana w dotychczasowej regulacji (nieletni lub jego rodzice albo opiekun nie są w stanie ponieść kosztów wynagrodzenia obrońcy z wyboru bez uszczerbku dla niezbędnego utrzymania siebie i rodziny). Dodatkowo proponuje się wprowadzenie alternatywnej przesłanki pozwalającej na wyznaczenie obrońcy z urzędu w sytuacji zaistnienia innych, szczególnych okoliczności. Nie można jednak wykluczyć, np. przypadku, że wniosek nieletniego o wyznaczenie mu obrońcy z urzędu – w ocenie sądu rodzinnego – będzie zasługiwał na uwzględnienie, mimo że jego rodzice byłiby w stanie ponieść koszty wynagrodzenia obrońcy z wyboru, ale nie są tym zainteresowani. W wyżej wymienionym zakresie ustawodawca w sposób konsekwentny posługuje się nomenklaturą powszechnie przyjętą w języku prawniczym, w którym „wyznaczenie” obrońcy z urzędu oznacza czynność dokonywaną przez sąd, w tym na wniosek strony, natomiast ustanowienie obrońcy (z wyboru) dokonywane jest przez samą stronę. Zgodnie z projektowanymi przepisami w wypadku wyznaczania obrońcy z urzędu stosuje się odpowiednio art. 81a 1-3 k.p.k. oraz przepisy wydane na podstawie art. 81a § 4 k.p.k., zaś w sprawach nieuregulowanych w ustawie o nieletnich,

do obrońcy nieletniego będą miały zastosowanie odpowiednio przepisy k.p.c. o pełnomocniku będącym adwokatem lub radcą prawnym.

Nowelizacja prawa z omawianego obszaru jest materią wrażliwą, uwarunkowaną wypracowaniem kompromisu społecznego w zakresie uregulowania problematyki nieletnich, których zachowanie wymaga interwencji organów państwowych.

Zmiany w prawie, mogą być gwarantem skuteczności procesu wychowawczo - resocjalizacyjnego nieletnich pod warunkiem zwiększenia efektywności podejmowanych oddziaływań w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych. Jeżeli zachowanie nieletniego godzi w normy prawa karnego lub powszechnie przyjęte normy społeczne, obowiązkiem państwa funkcjonującego za pośrednictwem systemu sądownictwa rodzinnego jest możliwie najbardziej adekwatna interwencja, stwarzająca nieletniemu warunki powrotu do prawidłowego funkcjonowania w społeczeństwie.

W kontekście sformułowanego postulatu podjęcia przez Ministra Sprawiedliwości pilnej inicjatywy nowelizacji ustawy *o postępowaniu w sprawach nieletnich* powyższe działania, zmierzające do zmiany przepisów w zakresie postępowania w sprawach nieletnich uznać należy, jak się wydaje, za zgodne z oczekiwaniami.

Ł. Golec
Wyk. Wydz. Rodz.

DYREKTOR
Departamentu Spraw Rodzinnych i Nieletnich

[Signature]
Beata Turek